

Nr 624

Av herrar **Ahlmark** och **Ullsten**, om *vidgat stöd till motståndsrörelser*.

(Lika lydande med motion nr 535 i Första kammaren)

Sverige har hittills med offentliga medel stött motståndsrörelser i det kolonialt dominerade Afrika, främst motståndsrörelser i Moçambique, s. k. portugisiska Guinea. Detta stöd har av uppenbara skäl begränsats till humanitär-civil hjälp.

Det finns emellertid anledning att också i liknande utsträckning stödja flera av de viktigaste motståndsrörelserna mot förtrycket i södra Afrika. En arbetsgrupp inom folkpartiet, som studerat frågan om svenskt stöd åt motståndsrörelserna, har gjort följande konstaterande: "I dag är kampen mot kolonialt och rasistiskt förtryck koncentrerad till de portugisiska kolonierna och till afrikanernas revolt mot de vita minoritetsregionerna i södra Afrika. I dessa områden — Sydafrika, Rhodesia, Sydvästafrika, Angola, Moçambique, det s. k. portugisiska Guinea — har motståndsrörelsen som program att kämpa för politisk självständighet och frihet, baserad på principen en man — en röst. Oliver Tambo, fungerande president i African National Congress of South Africa, har nyligen uttryckt saken så här:

Vi kämpar för ett Sydafrika där det inte kommer att finnas någon rasdiskriminering eller några ekonomiska klyftor som baseras på hudfärg, tro eller ras — en demokrati omfattande alla raser, som erkänner den grundläggande principen om jämlikhet. Vi ska göra oss av med det system som tillåter några få att exploatera de många. Vårt lands rikedom, som är omfattande, kommer att ökas och i lika mån komma hela Sydafrikas folk till del. Regeringen kommer att vila i folkmajoritetens händer utan hänsyn till rastillhörighet.

Portugals kolonialpolitik och de vita minoritetsregimernas politik präglas däremot av ett vaktslående kring de styrandes privilegier och av ett aktivt motstånd att införa ett demokratiskt styrelsesätt liksom mot att utsträcka de mänskliga rättigheterna till att omfatta hela folket. Här kan inte någon tvekan råda om liberalismens stöd till motståndsrörelserna."

Motståndsrörelserna i södra Afrika har ofta svårt att få stöd utifrån. De afrikanska staterna har små resurser och måste i första hand koncentrera sig på sin egen utveckling. Behovet av bistånd på det humanitärt-civila området (medicin, utbildning, stöd åt anhöriga m. m.) är mycket

stort, och även relativt små ekonomiska insatser kan få stor betydelse. Det synes oss därför självklart att det moraliska stöd Sverige i dag ger motståndsrörelser i södra Afrika måste utökas till att även omfatta konkreta stödåtgärder. I fråga om kritiken mot apartheid i Sydafrika och Portugals kolonialpolitik har Sverige redan tagit ställning i FN. När det gäller FN-sanktionerna mot Rhodesia har Sverige varit aktivt, och vi har följt upp FN-besluten genom att avbryta de diplomatiska förbindelserna med Rhodesia och genom att anta en speciell sanktionslag. Stöd åt motståndsrörelser borde vara en naturlig konsekvens av denna attityd.

Om det sålunda synes oss självklart att det svenska stödet till motståndsrörelserna i södra Afrika bör kraftigt utvidgas — och främst har vi Rhodesia (ZAPU och ZANU), Angola (FNLA och MPLA) och Sydafrika (ANC) i tankarna — är det ändå angeläget att de ofta känsliga bedömningar som måste göras när det gäller stöd till motståndsrörelser sker i sådana former, att personer med politisk och internationell erfarenhet från olika meningsriktningar ges insyn och inflytande när det gäller att förbereda statsmakternas ställningstaganden. Vi vill därför föreslå att en med flyktingberedningen parallell beredning för stöd till motståndsrörelser inrättas, där de demokratiska partierna i riksdagen blir representerade.

I förra årets utlåtande från statsutskottet angavs vissa grundläggande riktlinjer för svenskt stöd till motståndsrörelser. Redan av vad som då anfördes framgår att svenskt stöd inte kan ges generellt till varje rörelse som kallar sig motståndsrörelse. Från svensk sida måste givetvis göras en bedömning av vederbörande motståndsrörelsens politiska målsättning liksom också av det stöd rörelsen har från landets egen befolkning. Rörelsen måste också bedömas mot bakgrunden av den regim och de förhållanden den bekämpar. Sådana bedömningar skulle lämpligen i det enskilda fallet kunna ske i den ovan förordade beredningen för ärenden rörande stöd till motståndsrörelser.

Givetvis bör riksdagen söka ge så klara riktlinjer som möjligt för en sådan berednings arbete. Denna bör beakta både de möjligheter som finns till kraftigt vidgade insatser och de begränsningar som måste gälla för det svenska stödet. Som uttryck för de riktlinjer från riksdagens sida, som vi skulle vilja förordade, vill vi citera uttalanden som folkpartiets landsmöte i november 1969 gjorde i denna fråga med krav

”att det moraliska stöd Sverige och svenska politiska partier och organisationer i dag ger motståndsrörelser som kämpar mot socialt, ekonomiskt, politiskt, rasistiskt och religiöst förtryck måste utökas till att omfatta vidgade konkreta stödåtgärder enligt vad nedan sägs,

att vid bedömningen av vilka motståndsrörelser som skall stödjas

största hänsyn skall tas till rörelsens demokratiska inställning och reella politiska målsättning lika väl som till omfånget av det stöd motståndsrörelsen har från landets egen befolkning,

att Sverige även fortsättningsvis kraftfullt och långsiktigt bör verka för respekt för den folkrättsliga noninterventionsprincipen och att varje svenskt stöd till motståndsrörelser måste utformas under fullt iakttagande av denna princip,

att stöd i form av vapenhjälp till motståndsrörelser inte får komma i fråga från statens sida och inte bör komma i fråga från frivilliga organisationers sida,

att ospecificerade statliga anslag inte bör komma i fråga,

att stöd till motståndsrörelser bör inriktas på humanitärt-civila insatser, exempelvis i form av stipendiering, undervisningsmaterial, flyktinghjälp, medicin, byggnadshjälp, stöd åt anhöriga till dem som är direkt engagerade i motståndskampen, livsförnödenheter o. s. v.

att Sverige på ett generöst sätt bör ge motståndspolitiker politisk asyl i vårt land,

att Sverige på ett aktivt och konsekvent sätt bör utnyttja möjligheten till diplomatiska påtryckningar i olika internationella sammanhang för att ge politiskt och moraliskt stöd åt motståndsrörelser vi sympatiserar med,

att avbrytande av diplomatiska förbindelser i regel inte skall betraktas som en lämplig metod för kritik av annat lands regering, eftersom sådana relationer inte i och för sig innebär en manifestation av vänskap utan i första hand utgör en praktisk kommunikationskanal,

att svenska företag som verkar i länder av det slag denna rapport diskuterar på olika sätt — inom ramen för en normal företagsverksamhet — bör söka stimulera interndemokratiska processer inom företaget och stödja och uppmuntra initiativ på det fackliga, kooperativa och sociala området,

att folkpartiet bör inrätta en internationell fond med uppgift att främja kontakt och samarbete med organisationer i den s. k. tredje världen. Folkpartiet intar också en positiv hållning till tanken att statligt stöd bör kunna utgå till fristående och självständiga fonder, som under iakttagande av folkrättens och neutralitetspolitikens krav kan stödja motståndsrörelser.”

Med anledning av vad som ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen måtte uttala sig för att ge ett vidgat stöd till motståndsrörelser i främst södra Afrika i enlighet med vad som i motionen angivits,

att riksdagen måtte uttala sin anslutning till de i moti-

nen angivna riktlinjerna och principerna för svenskt stöd till motståndsrörelser i den s. k. tredje världen, samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att regeringen måtte tillsätta en särskild beredning, med representation från de demokratiska politiska partierna, med uppgift att bereda och fatta beslut om stöd till motståndsrörelser.

Stockholm den 28 januari 1970

Per Ahlmark (fp)

Ola Ullsten (fp)
